College van Gedeputeerde Staten
statenbrief

Aan Provinciale Staten
Statencommissie Milieu, Mobiliteit en Economie

DATUM	12-6-2018	REFERENTIE	Michiel Linskens
ONS NUMMER	81D31F24	DOORKIESNUMMER	06-21124704
NUMMER PS	2018BEM57	E-MAILADRES	Michiel.linskens@provincie-utrecht.nl
BIJLAGE	4	PORTEFEUILLEHOUDER	van den Berg

Onderwerp Statenbrief: Doorontwikkeling economisch ecosysteem in de regio Utrecht

Voorgestelde behandeling: Ter informatie

Geachte dames en heren,

Inleiding

Aanleiding
De provincie Utrecht wil samen met de gemeenten Utrecht, Amersfoort en Hilversum en het Rijk een gezamenlijk proces starten om op 1 januari 2020 te kunnen beschikken over een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) in de regio Utrecht.

Voorgeschiedenis
De provincie Utrecht, de gemeenten Utrecht en Amersfoort, de EBU en de OMU hebben in het najaar van 2017 PWC opdracht gegeven een onderzoek uit te voeren naar het financieel instrumentarium en de ontwikkelcapaciteit voor economische structuurversterking in de regio Utrecht. PWC geeft in haar rapport een aantal duidelijke adviezen voor verbetering (16 maart 2018). Het bureau adviseert onder andere, naast een aantal concrete adviezen over fondsversterking en business development, om een holdingstructuur in te richten waarin de fondsen en capaciteit kunnen worden ondergebracht. Verder meldt de Randstedelijke Rekenkamer in de bestuursnotitie ‘Een andere manier van werken’ (9 april 2018) dat volgens de EBU steeds meer druk ontstaat om elementen van een ontwikkelingsmaatschappij op zich te nemen. De Midterm Review (2018) van de EBU wijst in dezelfde richting.

Essentie / samenvatting
De regio Utrecht heeft een krachtige economie en is een van de meest competitieve regio’s van Europa. Om deze sterke positie te behouden, is het noodzakelijk om het economisch ecosysteem te versterken. Daarnaast staat de regio voor een groot aantal opgaven, zoals de mogelijkheden voor het (innovatieve en internationale) MKB om te kunnen doorgroeien, het verbeteren van de omzetting van hoogwaardige kennis naar bedrijvigheid (valorisatie), het versterken van de internationale aantrekkelijkheid van Utrecht Region en het verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, onder andere gericht op nieuwe vaardigheden (skills).
Om het economisch ecosysteem te versterken van de regio Utrecht[1] zijn de provincie Utrecht, de gemeenten Utrecht, Amersfoort en Hilversum en het Rijk van mening dat de oprichting van een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM), die optimaal past in de regionale situatie, een belangrijke stap is. Onderzoek laat zien dat het systeem versnipperd is en dat de regio minder slagvaardig is door te weinig business development

[1] De regio betreft naast de provincie Utrecht ook direct aanliggende economische regio’s, zoals Regio FoodValley en Gooi- en Vechtstreek.

capaciteit, onvoldoende fondsvermogen en het ontbreken van strategische relaties met het Rijk en InvestNL (nieuwe nationale investeringsbank).
Een belangrijke aanleiding om dit proces te starten voor de oprichting van een ROM is de start van InvestNL (nieuwe nationale investeringsbank) begin 2019. InvestNL heeft de beschikking over €2,5 miljard investeringskapitaal voor (innovatieve en internationale) MKB's. Inmiddels bespreekt InvestNL met andere regio's concrete projectvoorstellen over o.a. energietransitie, digitalisering, duurzaamheid en innovatie. Door het ontbreken van een krachtige organisatie in de regio Utrecht komt dit gesprek nu onvoldoende tot stand en dreigt de regio de eerste ronde te missen.
Een tweede reden tot urgentie en tempo is dat er nu een uniek moment is om de collegeakkoorden van de grote gemeenten af te stemmen met de voornemens van provincie en Rijk. Op deze manier kunnen de overheden gezamenlijk heldere afspraken maken over de doorontwikkeling van het regionaal economisch ecosysteem en het oprichten van een ROM. Dit biedt een solide basis om de economische potentie van de regio verder te benutten.
Een derde argument is dat de strategische agenda van de EBU (2013 – 2020) binnenkort afloopt. Dit biedt de gelegenheid om gezamenlijk de strategische agenda met alle triple-helix partners in de regio te herijken. De nieuwe agenda kan vervolgens strategisch en inhoudelijk richting geven aan de op te richten ROM. Stip op de horizon is dat de ROM op uiterlijk 1 januari 2020 operationeel is.

In Nederland zijn vijf regionale ontwikkelingsmaatschappijen actief. De NOM voor de drie Noordelijke provincies, OostNL voor Overijssel en Gelderland, het LIOF voor Limburg, de BOM voor Brabant en InnovationQuarter voor Zuid-Holland. Zij zijn privaatrechtelijk georganiseerd en hebben het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat en hun provincies als aandeelhouders en financiers, waarbij enkele ROM's ook regio's, steden en universiteiten als aandeelhouder hebben.
ROM's zijn actief als investeerder in bedrijven via hun eigen fondsen en fondsen in beheer, zijn verantwoordelijk voor het aantrekken van buitenlandse bedrijven naar hun regio, stimuleren innovatie bij het mkb en versterken het ecosysteem in hun regio door het aanjagen van samenwerkingsverbanden tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden. De meeste ROM's zijn inmiddels ook actief op het gebied van internationalisering en handelsbevordering. Juist door de combinatie van deze taken zijn de ROM's méér dan een verbinder en aanjager, méér dan een acquisitieorganisatie en méér dan een investeerder.
Een recent persbericht (17 mei 2018) laat zien dat de regionale ontwikkelingsmaatschappijen een groeimotor zijn van de (regionale) economie. Zo hebben de ROM's in 2017 duizenden nieuwe arbeidsplaatsen en meer dan € 750 mln. aan investeringen in de regionale economie gerealiseerd (zie bijlage).
In de provincie Flevoland wordt gewerkt aan een sterke en toekomstbestendige ROM, waarbij de bestaande Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland (OMFL) een transitie ondergaat. De nieuwe ROM moet bijdragen aan een versterking van de economie gericht op groei en ondernemerschap. In de provincie Noord Holland worden verschillende scenario's onderzocht hoe het beste kan worden aangesloten bij de oprichting van InvestNL (begin 2019). Op dit moment wordt in de provincie niet gedacht aan de oprichting van een ROM. In de provincie Zeeland bestaat sinds 2007 als ontwikkelingsmaatschappij de NV Economische Impuls Zeeland met als doel het vergroten van de dynamiek van de Zeeuwse economie. Impuls stimuleert en faciliteert (kennis)economische ontwikkelingen in de meest brede zin van het woord en werkt samen met het bedrijfsleven en andere overheden.

In het proces om te komen tot een nieuwe structuur zal veel aandacht worden besteed aan slimme verbindingen van bestaande structuren en initiatieven en bij de ontwikkeling van een nieuwe structuur aan een zorgvuldige integratie. Mede op basis van het advies van de Randstedelijke Rekenkamer in haar bestuursnotitie 'Een andere manier van werken' (april 2018) is de governance (rol, taken en verantwoordelijkheden van de provincie en andere overheden) een zeer belangrijk punt van aandacht.

Meetbaar / beoogd beleidseffect
Op uiterlijk 1 januari 2020 is er een ROM met voldoende middelen en mogelijkheden om het regionaal economisch ecosysteem te versterken. De komst van een ROM in de regio Utrecht kan de volgende effecten hebben:
- Een sterk gedragen gemeenschappelijke agenda voor de regionale economie
- Een verbetering van de synergie tussen innovatie, investeringen (fondsen), internationalisering en mogelijk Human Capital Agenda (HCA)
- Een krachtig aanspreekpunt voor Rijk (o.a. InvestNL) en Europa
- Een slagvaardige en professionele organisatie die snel en effectief kan reageren op vragen van het bedrijfsleven en kennisinstellingen
- Een robuust fondsvermogen om het MKB te ondersteunen (bijvoorbeeld met een investeringsplatform) en waarmee de regio in aanmerking komt voor beschikbare nationale en internationale middelen (o.a. € 2,5 miljard van InvestNL)
- Een versterking van het nationale economisch ecosysteem door samenwerking met ontwikkelingsmaatschappijen in andere provincies.

Wettelijke grondslag
Artikel 158 van de Provinciewet

Financiële consequenties

Korte termijn
Voor de korte termijn (tot 01-01-2020) is budget nodig om samen met de gemeenten Utrecht, Amersfoort, Hilversum en het ministerie van EZK het proces, om te komen tot een regionale ontwikkelingsmaatschappij, te organiseren. De proceskosten voor de provincie Utrecht worden geschat op in totaal € 400.000 voor 2018 en 2019. Hiervoor kan een kwartiermaker worden aangesteld, eventueel met beperkte ondersteuning en kunnen externe deskundigen worden ingeschakeld. In de Kadernota 2018 wordt aan PS voorgesteld de benodigde middelen beschikbaar te stellen.

Langere termijn
Aanvullend op de korte termijn proceskosten zijn de komende jaren aanzienlijke investeringen (tientallen miljoenen) nodig vanuit de publieke partners om de nodige slagkracht te organiseren. Deze middelen zijn nodig voor het opzetten van robuuste innovatiefondsen (PWC beveelt een fondsomvang van € 100 miljoen aan) en voor het inrichten van een uitvoeringsorganisatie met voldoende deskundigheid o.a. op het terrein van innovaties en business development. In de Kadernota 2018 wordt aan PS voorgesteld om daar in 2019 alvast een reservering voor te maken van € 2,9 mln. Definitieve besluitvorming hierover zal plaatsvinden na de verkiezingen in 2019.

In het proces naar een nieuwe structuur zal bekeken worden in hoeverre bestaande budgetten en personele capaciteit ingezet kunnen worden binnen de nieuwe organisatie. Dit zal afhankelijk zijn van het takenpakket van de nieuwe organisatie.

Vervolgprocedure/voortgang
De vijf overheden starten een gefaseerd proces om te komen tot de oprichting van een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM). Dit proces bestaat uit drie fasen.

1. Verkenningsfase
In de eerste verkennende fase (augustus 2018 – december 2018) zal een kwartiermaker, ondersteund door een klein team met vertegenwoordigers van alle partijen, de verschillende opties voor een ROM onderzoeken. Dit team wordt aangevuld met expertise uit het eigen ecosysteem (o.a. EBU) en met externe deskundigen met specifieke expertise. De opdracht is om in kaart te brengen op welke wijze een ROM ons economisch ecosysteem kan versterken, welke functionaliteiten door de ROM zou kunnen worden uitgevoerd (fondsvorming, business development, internationalisering, talent, HCA) en wat de prioritering van deze functionaliteiten is. Deze fase wordt afgesloten met een Projectplan over de oprichting van een ROM. Dit projectplan wordt in december 2018 aan PS voorgelegd ter besluitvorming.
2. Verdiepingsfase
In de tweede fase (januari 2019 – juni 2019) werkt de kwartiermaker de implementatie van de meest noodzakelijke functionaliteiten verder uit als basis voor een ROM en onderzoekt een passende invlechting van de andere functionaliteiten (denk internationalisering en HCA) voor. Na de verkiezingen in 2019 wordt dit aan PS voorgelegd, waarbij een besluit genomen kan worden over de definitieve implementatie van de ROM en een fasering van de invlechting van de andere functionaliteiten.
3. Implementatiefase
De derde fase (juli 2019 – december 2019) betreft de implementatiefase van de belangrijkste functionaliteiten. In deze fase zal de ROM ingericht worden. De feitelijke start van de ROM – uiterlijk 1 januari 2020 – betekent de afsluiting van deze fase.

Naast de formele beslissingsmomenten zullen PS zullen op verschillende momenten geïnformeerd worden over de voortgang.

Concreet voorliggende vraag aan statencommissie / Provinciale Staten
Kennisnemen van de start van een gezamenlijk proces samen met de gemeenten Utrecht, Amersfoort en Hilversum en het Rijk om een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) in de regio Utrecht op te richten uiterlijk per 1 januari 2020.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

De voorzitter,
De secretaris,

Bijlagen
1. Sterkte en zwakten ecosysteem regio Utrecht
2. Brief PWC, 16 maart 2018
3. Rapport PWC, maart 2018
4. Persbericht: Regionale ontwikkelingsmaatschappijen groeimotor van economie, 17 mei 2018